

Hamcauf

3:21

המאסף

לשתי תקופות הראשונות

משנת

התקט"ח

Mit einer deutschen Zugabe.

Königsberg und Berlin, 1788.

In der orientalischen Buchdruckerey.

144 ה מ א ס ף

ש נ ת

ה ת ק מ ח

53748

כולל שירים ומכתבים

אשר נקבצו ונאספו יהר על ידי אנשי

חברת שוחרי הטוב והתושיה

קעניגסבערג וברלין

ברפוס חברת חנוך נערים תקמ"ח •

Berlin, in der orientalischen Buchdruckerey / 1788.

ספר חסידים

הוציא
למנוח

הרב
הגדול
הנודע
המפורסם
המאיר
המבשר
המנחם
המזכיר

הנודע
המפורסם
המאיר
המבשר
המנחם
המזכיר

הנודע
המפורסם
המאיר
המבשר
המנחם
המזכיר

שמות החתומים

מלבד אלה אשר נרפסו כבר במאסף הקדמה

ברוינשווייג

ר' גדלי' בונזיהוין

ברלין

ר' בונס בר"ד יפה

ר' וואלף בר"ש חלמן

ר' זאלקינד ביטא

ר' יוסף בר"א זבי

הערר ניקאליא בוכהנדלר

געמינגן

הערר האפראהט אייכהארן

חאנאווער

ר' ליב בר"ז קנ"ל

ר' פייבל בר"ז קנ"ל

וואוסטרהוין

ר' וואלף בר"ל

וויין

הערר אדאס העניג

הערר איזראעל העניג נידר

עקסריינסך דענירונגס ראהט

ר' אשער קייורליכר ברייף

לענידער זאהן ארלט

ר' בענדיק ארענשטיין

ר' בענדיקט פייט אין

קוטנפלאן

ר' דוד ווערטהיימבר

ר' דוד ווערטהיימספער

ה' זארכער

ה' זלמן הערץ

ר' זלמן שאלצבאכר

ה' יאזעף ווערטהיימבר

ה' יאזעף ליידרפדארף אין

אפען

ה' יאזעף מאינאר

ה' יאכים וואלף בארדן

ר' ליב בריל אין כרעסבורג

ה' ליפמן הערץ

ה' לעפאלד העניג

ה' מאיר איזראעל העניג

ר' מענדל ארענשטיין

ה' נאטאן ארענשטיין

ה' עליאס דראך

ה' עסקלעס

מאדאמע באני ארענשטיין

הערר קאסאן לעווענטאהל

אין אונגנאנטר

לובלין

ר' יעקב צמח' נפתלי

מעלהוין

ר' דוד ק"ב

מעץ

ר' געטליג סילנא

ר' גרשון סילנא

ר' מענדל טרעני

ר' איצק לאנדוי	ע"י ר' יואל זועבלי
ר' נד	עקסעמפלאר
ר' געטשליק חלפן	צילכויא
ר' ולמן הנובר	ר' יאקב
ר' ועלינמן פאפנהיים	בנו ר' טעבלי
ר' לימא לאנדוי	קעניגסבערג
ר' ליפמן מעדלסהיים	הערר פראפעסר האססע
	קעסלין
ר' דוד לייז נייאשטעטל	ר' פייבל ב"ר משולם
ר' פענלי פאדוויז	שטענדיג
ר' וואלף ברלין	ר' איצק ב"ר הירש

ועוד חתומים רבים מלבד החתומים הנעתיים אשר לחבריהם בכל קהלות ישראל אשר יקנו בשם המחבר לשנה ה'ת"ע

מודעה

המאסף לשנת ה'תק"מט יבוא חי"ה על הסדר והערך כאשר היה בשנה העברה * ונקוה שהנדיבים האשכנזים יעמדו על מזכונם להחזיק ידינו באהבתם / לשלוח לנו כפעם בפעם את אשר הכתיחו לעשות לטובתנו * ובאחד מחדשי השנה ה'ת"ע / נציגה לעיניהם דברי חשבון מהפעולות הטובות אשר פעלנו לטובת עמנו בשנה הזאת * והרחום יכונן מעשי ידינו ויבי כועמו עלינו ועל כל עמו *

חברת שוחרי השוב והתושיח *

לוח השעות

צד	שורה	תחת	קרא
ג'	י"א	ומעשיהו	ומעשיהו
ה'	ט"ו	ורגל	ורגל
—	י"ט	ונאמן	ונאמן
י"ד	כ"ו	סמירות	סמירות
י"א	י"ט	בנה	בנה
כ"ב	וי"ו	בעל	בעל
כ"ו	י"ח	הגדול	הגדול
ל'	כ"ו	נחח	נחח
ל"ד	כ"ב	ברנה	ברנה
ל"ה	ג'	ומוות הפסח	ולמות הפסח
—	ג'	סגורים	סגורים
—	ט'	מידות	מידות
—	ט"ו	נדלו	נדלו
—	כ"ו	ומים	ומים
מ'	וי"ו	נס	נס
—	ט"ו	ומאליש	ומאליש
—	כ"ח	הדעת החכם	דעת חכם
מ"א	ח'	יחיר	יחיר
—	כ"ה	לשמירות	לשמירות
מ"ב	י"ב	מנ"ל	מנ"ל
מ"ה	כ"ד	הוא	הוא
מ"ו	ד'	מלו	מלו
—	ל"א	לכס	לכל
מ"ח	י"ג	הענרות	הענרות
ג'	כ"ג	לחוקקס	לחוקקס
כ"ב	י"ד	בגובה	בגובה
—	כ'	להתפשו	להתפשו
כ"ד	י"א	מתחת	ומתחת
כ"ה	וי"ו	עניו	עניו

צד	שורה	תחת	קרא
כ"ו	—	ויתנוהו	ויתנוהו
ס"ד	כ'	המותם	המותם
ס"ה	י"ב	אלם	אלה
ס"ט	כ'	אדני	ה'
ע"ו	א'	חסר	חדר
פ"א	ב'	ובבית	ובית
—	ו"ו	חמם	חכם
—	ח'	בסיבתי	בסיבתי
—	ט"	ינחלו	ינחלו
פ"ב	ו'	תחילתי	תחילתי
פ"ח	כ"ו	לך / סיון	לך / סיון
ז"א	כ"ט	כפי	כפי
ז"ח	כ'	בי	בו
ז"ט	כ"ד	הנזאיות	הנזאיות
ק"ו	ד'	בהתעקק	בהתעקק
ק"ט	י"ד	תא	היא
—	ע"ו	החש	האש
—	י"ח	לגמרו	לגמרי
—	כ"ב	חלקה	חלקי
—	—	המבלס	המכלה
—	כ"ו	עס	מה
—	ל'	שלדעת	שלדעתי
—	ל"א	בחנורו	כחנורו
ק"י	כ"א	גדול	גדול
ק"י"א	ו'	והוכד	והוכד
—	ח'	ויהי נת	ויהי נת
—	י"ב	עלומות	עלומות
קכ"א	כ"ח	הוקניס	הקדמוניס
קכ"ב	ו'	וידרשיה	וידרשה
קכ"ד	י"ח	חכמנו	חכמינו
קכ"ה	כ"א	ת"ד	תק"ד

קרא	חחת	שורה	צר
מוערי	רעיוני	כ"ט	—
רעהו	ריעהו	כ'	קכ"ו
ואפס	וואפס	ד'	קכ"ו
ויקחה	ויקחה	כ"ד	קכ"ט
לו מנח	במנח	ח'	קכ"ג
ולמרבות	ולתרבות	י"ד	—
יסוב	ושוב	י"ב	קכ"ו
לשואלו	לשואלי	ל"א	—
עוד	עד	י"ג	קכ"ו
רעהו	רעיהו	ט"ס	קכ"ס
ההמשך	החתימה	ל"ב	קכ"ד
ושלשחן	ושלשחן	כ"ב	קכ"ו
ומקים	ומקים	כ"ב	קכ"ט
דונמח	דונמח	י"ט	ק"כ
מבואר	מב	ד'	קכ"ג
ויפחידוה	ויפחידוה	ח'	קכ"ד
טורדים	הטורדים	ו'	קכ"ה
סהנפס	סהנפס	ה'	קכ"ו
לא	לח	י"ב	קכ"ו
מן	כן	ב'	קכ"ח
בלהות	בלהות	י"א	—
לבלהות	לבלהות	ט"ו	—
פרשו	פרשו	וי"ו	קכ"ב
צמרומים	צמרומים	י"א	—
שמדבר	שמדבר	כ"ב	—
ושופעי	ושופעו	י"ח	קכ"ח
יריס	ירוס	י"ח	קכ"ב
המועילות	הומעילות	ב'	קכ"ב
האלהית	החברה	כ"ו	קכ"ו
ממנה	ממנו	ט'	קכ"ה
בכללו	בכללה	ר"ח	ר"ח
באומנות	באומנות	ט'	רי"א

קרא	עזרה	החת
ההיא	כ"ב	ההוא
שלינו	ב'	שלינו
ימלאו	י"ג	ימלאו
ובפרטות	ט"ו	ובפרטות
ימלאו	ו'	ימלאו
מעשה	ב'	מעשי
ימלאו	כ"א	ימלאו
באין	כ'	בעין
כשאר	י"א	כאשר
בנבלי	ט"ו	בנבלי
בעורו	כ"ו	בעורן
במשפט	ב'	במשפט
כתבו	ב'	כותבי
התייחדותו	כ'	התייחדותו
מעלות	ט'	מעלות
ופראפטאר	י"א	ופראפטאר
בנחרותו	כ"ט	בנחרות
בלשון	ל'	בלשון
הדוב המכרכר	—	אחר מלכי מוסר נחסר
יהללו	ו'	יהללו
ושבע מאות	ט"ו	ומאות
ישראל	ה'	ישראל
לכנס	ב'	לכנס
כח	כ"ד	כח
בנחיות	ט"ו	בנחונת
היחס	ו'	היחס
כהמנע	כ"ב	כהמנע
אמפריקא	י"ג	אמפריקא
באר	י"ג	דאר
חרשים	י"א	חרשים
בפי	ב'	בפני
האותיות	ט"ו	האותיות

המאסף

התקמח

שתי תקופות הראשונות

פֶּטֶר מוֹם צַר מִנְקֶרֶת צוּר יִלְחָצוּ
 זַעִיר שָׁם זַעִיר שָׁם קוֹ לָקוּ יַחַד יִתְקַבְּצוּ
 נְחָלִים יִשְׁמוּפוּ נְהָרֵי אֵיתָן יִכְבִּירוּ
 בֶּן אִם אֲנָשִׁי מִשְׁכִּיל מִמְקוֹמוֹת נִפְזָרִים
 מַעֲנִיגֵי-בֵּין מִמַּעַמְקֵי לִבָּם מִגִּירִים
 בְּהִתְאַסְּפָם יַחַד פִּלְגֵי תְבוּנוֹת יִאֲדִירוּ

י - ל - ק

בחורי

דברי אנשי
דברי אות

ראה

פנות אנה
כתות שונות

אומות

הרבה

יוסף

ודיעתו

ויעמוד

והמרת

והקרא

הבת

ראות

הספיקו

עתה ודי

עור לשון

ה ק ר מ ה

בְּחֹרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַצּוֹעֲרִים לִלְכֵּת קְדֻמוֹת הַחֲכָמוֹהַ מְבַלֵּי
מוֹרֶה דֶּרֶךְ לַמְּצוֹא מִשְׁעֵלָה . הֵטוּ אוֹזְנֵיכֶם לִהְיוֹת
דְּבָרֵי אֲנָשֵׁי בְרִית , חֲפָצֵי טוֹבֹתְכֶם , וְעֲלִיּוֹת בְּשִׁלּוֹתְכֶם . בְּחֹנֵן
דְּבָרֵי אוֹהֲבֵיכֶם , קָחוּ לִקַּח וְהָיוּ לְאֲנָשִׁים .

רָאָה רָאִינוּ רֵבִים מִמַּתְחִילִים לַתּוֹר אַחֲרֵי דֶּרֶךְ הַחֲכָמוֹהַ ,
יִמְצְאוּ אֲבֵנֵי נֶגֶף וַיִּפְּלוּ בַּמַּחְמֹורוֹת הַסִּפְקוֹת לֹא יִדְעוּ
פְּנוֹת אֵנָה וְאֵנָה , בְּתֵת אֶן לִשְׁמוֹעַ אֶל שִׁיחַ קֶצֶת הַמַּתְחַכְּמִים ,
כִּתּוֹת שׁוֹנוֹת אֲשֶׁר יִהְיֶה יִתְלַחֲשׁוּן וַיִּנְאֲמוּ נֹאֵם ; הִכָּת הָרֵאשׁוֹנָה
אוֹמֶרֶת : מוֹה לָכֶם וּלְחֲכָמוֹהַ הַמְּבַלֵּרֶת עֲרֵן הָאָדָם , וְלֹהֶג
הַרְבֵּה יִגְעֶרֶת בֶּשֶׁר , הֲלֹא יִדְעֶתֶם מֵאֲמֹר רֹאשׁ הַחֲכָמִים ,
יוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מִכְּאוֹב ? — וְהַשּׁוֹמֵעַ , לְחִסְרוֹן
וְדִיעָתוֹ כּוֹנֵן הַמּוֹלֵךְ הַחֲכָם וְאִמְתּוֹת דְּבָרָיו , יִסּוֹג אַחֲרָיו
וַיַּעֲמֹד מִנֶּגֶד הַחֲכָמָה כְּאִישׁ נִדְחָם מִתִּירָא מִחֲמַת תִּנּוּן ,
וְהִכָּת הֵימָּה מִגְרֶשֶׁת רֵבִים מִהַסְתַּפֶּה בְּנִחְלָת הַחֲכָמָה ,
וְתִקְרָא כֵת מִפְתִּירֵי הַמִּשְׁכִּיל .

הִכָּת הַשְּׁנִית , וְהִיא לְהִקַּת אֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁמְעוּ בְּנַעֲוִירֵיהֶם
דְּבָרֵי חֲכָם אַחֵר וְתִקַּח אוֹנֵם שִׁמְץ מִנֶּהוּ , וַיַּחֲשִׁבוּ בְּלִבָּם
רֹאוֹת בִּסְקוֹר עֵינַי אֶל כָּל חֲדָרֵי הַחֲכָמָה וְתַעֲלֹמוֹתֶיהָ , כִּי
הַסִּפְקוֹת לָהֶם נִדְרֵי אִיזוֹר מְלוֹת מִסְפְּרֵי הַחֲכָמִים , וַיֹּאמְרוּ ,
עֲתָה יִדְעֵנוּ אֵת דֶּרֶךְ הַחֲכָמָה וּמִהֲלִכֶיהָ , דִּי לָנוּ , לֹא נִתּוֹר
עוֹר לְשֹׂאֹל וּלְדֹרוֹשׁ אוֹדוֹתֶיהָ , מִלֵּאכֶת מַחֲשַׁבֶּת הִיא , וּבִשְׁעָה

שְׂאִינָה

שאינה לא יום ולא לילה נוכל מצויה את כל אשר ימצא
החוקר בהנחות בה ימים ולילות . ובכה הרעיון ההוא .
בנפול להם ספקות ברברי אמונה יחפיו דברים אשר לא כן
על האלהים ועל בריאתו . ובחסרון ההצעות והחקרמות
בהלקי המדע והחכמה (אשר לא ידעם ולא יבינם כי אם
המשכיל השוקר יום יום על דלתותיה) יהליטו סעיפיהם
וחזיונותיהם לדבר אמת . ועצלותם תפיל תדקמה על נפשם
לבלתי פנות עוד אל מסלול החקירה ולתקן מעות סעיפיהם .
והי' כל איש מושכיל המתמיד לדעת ולחקור לבו בעיניהם .
להיותו חרוץ על דבר קל ברמיזים . ויחשבוהו לבער ולרק .
והמה אשר נקראם מוקטיני המשכיל .

הכת השלישית . המה בני נכר לחכמה לא ידעו ולא יבינו
מה היא . ובראותם איש חכם נחרר מן העם ונכבד
בקהל רב . ויתלהב בם אש הקנאה ויעשו אנשי ריב ומרוץ לו .
על התנכרותם במהותו . וישימו אותו ויחרפו עליו לאמור :
סר טעמו . נמר ריחו . בקורש בל יחזה . כי פנה א שטן כזב
וישליך אחרי גיו האמונה ; וירבדו על צדיק עתק ישימו
עליו עלילות דברים עד כי ישפילוהו וידפודו מקהל
הישרים . ואלה הם מושטימי המשכיל .

הכתות האלה אשר זכרנום התעו רבים מנערי העם .
ברי לבב וזכי הרעיון מאחרי החכמה . ומאסו
נגוע בה . ותחי לזרה להם . וברבות הימים נמלטו
המשכילים וירבו הבוערים הפתחים והריקים . זה ילך בכרה
וזה בכרה . ונחי כאלמן בעיני שכניו אשר אמרו עלינו :
אברה חכמות . אין איש בהם יודע עד מרה . ואלה הן
הסבות אשר עוררנו לרבר בהקדמה זו . על האדם ויצירותיו .
ועל החכמה ואורותיה . ועל בחינת הערך שבין האדם
והחכמה . למען ימצאו המתחילים ארת ישר לבא אל רבירת
ואל היכלה . ויפנו עורף לחמסטינים .

מרם כל נציע הנרה השאלות אשר יסובבו עליהם כל
דברינו בהקדמה זו . וע"י התרתם יתרו כל הספקות

אשר

אשר יפלו למתחיל בחכמה , ויסקל הכרם לכלי ימצא בו
עוד יבין נגף , והמור (א) מזה הם הבחינות יבחן בס
האדם מצד תכונתו בבריאה ? (ב) באיזה גדר נגדר שם
החכמה אשר נדבר עליה ונחקור אחריה למען דעת עצמותה
איכותה ומהותה ? (ג) איך נבא על המערכת אשר בין
האדם והחכמה , ואי הגבול אשר לא יעבור עליו האדם
בחקירתו ? — ואחרי אשר נעמוד על זה בבירור גמור
ונדעהו , ידע כל איש את מעשהו .

האדם , מנחה בראי הארץ מרומם בנפש משכלת ונחה
בלב חושב מחשבות , יבחן מב' פנות , או מפנת
עצמותו , היותו בריה נבחרה מורכב מחומר ארצי ורוח להים
שוכן בו , או מפנת תכליתו היותו פה על הארץ מיועד
לתכלית אשר שם הוק לו בוראו ברצונו הקדום .

הבחינה באדם מצד עצמותו לדעה כחות ופעולות גופו ,
וכחות נפשו , היא בחינה עצומה ונוגעת בכל
חלקי המדע , נקראת בלשון יון אנטראפא'לאגיה (מעטן : לעברי)
ונקראנו בלשון העבר תכונת האדם . והיא תחלק
לכמה סעיפים , מהם ילכו ויסתעפו על ידיעת חלקי גופו
ופעולות כל אחד מאבריו , מוחות עצמו וגידיו ועורקיו וכו'
קראו אותם המחקרים פחיו"שע אנטראפא'לאגיה (נאשילכט
מעטן : לעברי) תכונת האדם הגשמי , והרופאים , הנכרחים
לדעת חלק גדול ממונה , יקראו אותה פחיו"א'לאגיה . ובה
יתברר להם פעולות כל חלקי האדם (יש פונקטיונלס דער
טייל) בהיותו במצב הבריאות , ואין כאן מקומו . וממנה
ילכו יונקור רבות בחכמה הכימ'א (שייט קונסט) התכת
הגשמיים , והמור ישלחו פארותם על פרטיה כמו
הכמרת המינערא'לאגיה (לעברי פאס ערד'יין) ידיעת טבעת
הדוממים , פירא'לאגיה (לעברי פאס פיאל) ידיעת טבעת
האש , הידרא'לאגיה (לעברי פאס וואסער) ידיעת טבעת
המים , אערא לאגיה (לעברי פאן דער לופט) ידיעת טבעת
האוויר , כי הם היסודות אשר נרכב מהם האדם , ועוד
רבים (מלכד חכמות ההשבורות והתנדסה אשר המה יסודות
לכל

לכל החכמות אשר זכרנו , אשר לא נאריך פה בזכרונם .
 ודי בזה להראות עוצם החכמות והידועות אשר יעמוד
 עליהם האדם טרם יבא לכלל הכרת חלק הנשמי אשר בו .
 ומזה , ר"ל מוסעיפי חכמת תכונת האדם , ילכו על הכרת
 כחי נפשו נקראת בלשון וון פויכא"לאמיע (מעצמות לעצמי) תכונת
 נפש האדם , והיא עצומה למאוד חבדו בה ספרים בכל דור
 מאז מוספר . אלה אנשי המחקר כתבו למודים בניות על
 יסוד הנסיון אשר נסו את האדם ואת עשתנותיו במצב
 הבריאות ובמצב החולי אם בחולי הגוף ואם בחולי הנפש ,
 ואלה בנו על המושכלות בהיקשים מן הקדום על מזה
 שלאחריו , ומן האחרון על מזה שלפניו , מן הנראה על
 הנסתר , ומן הנסתר על הנראה , כידוע למחקרים . ובכח
 הידיעות האלה נבא לדעת את האדם כמו שהוא ואת אשר
 בידו לעשות , להיותו בריה מלאה כלים ונחות לפעול פועל
 עצום ורב . אמנם ישאר לנו ידיעה רוממה נשגבה על
 כלנה , והיא לדעת השתמש בכחות האלה כראוי , לכל מהפסם
 לרועץ ע"י פעולות רעות ח"ו , והיא בחינה עצומה בנוי על
 המושכלות ונקראת מאר"אל (מעצמות לעצמי) כוללות מוסר האדם
 ומדותיו , תורה דרך להוביל לבבו נגד בוראו , ונגד ריעיו .
 ונגד ארצו ועמו , והנהגתו בעצמו במעשיו ובכל מלאכתו .
 ולהיותנו ברוכים לה' זרע ישראל עבדו אשר נתן לנו תורת
 אבות חקים ומשפטים להיות בהם , כלל בתורתו כל המדות
 הטובות הן בישרנו לכת אתו יתעלה , והן בלכת עם ריעינו ,
 ובהצנע לכת בהיותנו גלמוד , והם כלם כללים להקיש מהם
 על הפרטים , ולדעת הפרטים האלה תועיל לנו החקירה
 בחכמה כי היא הביאנו אל כל פרט ופרט ומוכל להביאה התת
 גדר הכלל הנכלל בכל מוצגה וחקקה הנתנה לנו מסיני*)
 זבסוף

* חכמת המוסר תחלק לכמה פרטים מהם חלקי המדות והתחייבות
 האדם נגד בוראו ונקראת עט"קא , ומהם התחייבות האדם נגד
 דיעו יום גאטוראע והמה מצות שכליות קיטוהו כל אנשי מדע בכל
 דור ודור אף שאינם בעלי דת , והמה המביאים את האדם להאושד
 וההצלחה

ובסוף המאמר יבין הקורא הנעים הוכן מחשבותינו אם לא
נחברו לו עד הגה . אלה הם הכתיבות אשר יבחן בהם
האדם בקיצור ודרך כללי .

ועתה נבא על גדר החכמה . כבר העיר החכם
המליץ ר' הירץ וויזל נ"י בספרו גן נעול
לדרוש על גדר מלת חכמה בלשון עבר . ומוי לא ידע
גדול ערך הספר הזה , כי הוא איש זך הרעיון ובר לבב ,
ונפשו רחבה מאוד בחכמת הנפש ובעומק לשון עברי , אשרי
לו מי שקרא הספר הזה בטוב טעם ודעת , כי ימצא בו
מחמדים לנפשו . ואנחנו לא נרחיב פה בענין הזה כי אם
נוציא גדר כללי היוצא מספרו וממחשבת כל מחקר בביאור
השם הזה , ונאמר .

החכמה כוללת כל מלאכה וכל למוד
וכל מעשה וכל הנהגה המביאות
ומקרבות את האדם אל תכלית שלמותו .
ולתועלת התלמידים נכפיל הגדר הזה ונציגנו גם
בלשון אשכנז , כי טובים השנים מן האחד
דיא ווייטע כנרייפט יעדי האגלונג , יעדי טאקט , יעין נכרוין אונד
יעדי קענטניס אין זיך , דיא דען מענטש איינר פאלקאממניט געהר גרינגט .

והנה להיות השלמות תכלית האדם הקצוב לו מכוראז
ית' כאשר נבאר להלן , יקרא האדם המשתוקק
וחרוץ לבא אל תכלית שלמותו האמתית בכל מעשיו
ופעולותיו המסכימות עם תכלית שלמותו , חכם ; והמעשה
והפעולה

וההצלחה נצחית , ומהם התחייבות האדם אל עמו וארצו , והיא
פאל'טיקא , ומהם המביאים את האדם לידי הצלחה ומניית
והמשכיל יבין כי נכללו תחלקים האלה בלם בתורתנו הקדושה . ולכן ראוי
לנו לחלק המוסר לשתי חלקים והמה , מוסר השכלי , פהילאזאפישע
פואראל , ומוסר התורתי טעראלאגנישע מאראל , והי' החוקר
לבנות בנין למודי המוסר , יציג תחלה חלק המוסר השכלי , ואח"כ
יורה דרכו איך שמצאנו הב"ב ביתר שאת ויתר עז חזק כראי מצק
בתורתנו הקדושה , ויעזל בוה מאד לתלמידים לחזות כנעם ה'
ודברי נביאין :

והפעולה או המחשבה אשר יקריבנו יותר אל תכליתו דבר חכמה. ולכל מעשה אשר יעשה האדם תחת השמש מבלי בחון תחלה אם ישרה בעין קונו, וצדקה לטובת רעיו, ומסכמים עם תכלית שלמותו האמתית לא יכין לקרותה בשם חכמה, כי אם תקרא תחבולה, או מזמה, או ערמרה, וכדומה להם, כל אחת לפי ענינה, ולא נקראנה בשם חכמה.

ואחרי אשר ידענו גם גדר החכמה בדרך קיצור כללי, נתורה נא אחרי חקירה אחת נפלאה, עמדו עליה רבים מהמחקרים אוהבי מחוקק, ואף שנאמרים דבריהם בשנוי מאמרים ובחלוק משפטים, נמצא רעיון כולם מסכים לדבר אחד, אף כי גזרו אומר אלה בכה ואלה בכה, וזהו:

ידוע כי אין לך דבר עיון ומחקר בעולם אשר אין לו מוצא ויסוד מוסר הנקרא אצל החכמים **אב *** (פרינציפיום) והוא מקור דבר ההוא, ממונו יוזבו כל מעיני וכושפטי הדבר על כל גדותיה. ומחוק החכם טרם יגדיר גדר וגבול איזה חכמה או ידיעה, לדעת אבי החכמה או הידיעה אשר יעמוד עליה, למען דעת ענינה ע"פ כלה. ונתחלקו כתות רבות מהפלוסופים הראשונים: מהו האב לחכמת המוסרית? והיתה כת אחת אומרת אבי המוסר הוא הדענוג, להורות: כי נאהוב המוסר למען נתענג. ואף שהיתה כונת המורה על תענוג הנפש שהוא דבר נצחי, שחתו התלמידים הבאים אחריו הכינה, נסכו לבם בשמחה, ונתענגו בתענוגות בני אדם תענוג גופני כמאין קין, ויהי להם כוסר רבם לרע. וכת אחרת אשר בקשה לתקן את המעוות, ויאמרו: אבי המוסר היא הטובה לנפש לכדורה, ותקין

* חכמי התלמוד ז"ל שמשו כמלת אב כאמרם אבות נהקין, דצו בזה המקרים אשר יכללו כל דבר ניוק ומיוק האפשריים. והמה האבות אשר אין ראי זה כדאי זה, כי לכל אחד מהם יש לו פנה אשר אין לוולתו. אמנם כל שארי הנזקין נכללים בארבע האלה ובאים תחת גדר אחת מהנה. וכן אבות מלאכות וכדומה. ושמור זה הכלל.

ותקון הרוח באדם, הפרוזה על המורה נאסח במקל
 נועם ורדה בנפשה במקל הובלים. והיא הביאה התלמידים
 לירי תקלה; כי השליכו אחרי גיוס חבת ריעים והתבודדו
 מבני אדם, לא רצו להועיל ולעזור את הכלל, ורשעותו
 בזה תקון העולם אשר לא לתרו נוצר. וכמוהם
 נמצאו מחלוקות רבות בדעות כת פיתא' אראס, כת פלא' שא
 ודומיהם, כלמו נבאו ולא ידעו מה נבאו, עד כי נשאר הדבר
 בספק. אבל החכמים האחרונים, ובהונם נאמינים בדת
 האמתית הנתונה מפי הנבורה, הסכימו למושפט אחד וזהו:

השלמות אבי המוסר.

וגדרושה נא לבאר את דבריהם. היות הבורא יתעלה
 שלם בכל שלמות מאין כמוהו, חפץ בברואים
 שלמים כערבם למען ירשו אושר האמתיו והצלחה הנצחית,
 שם את האדם על הארץ, בריאה שלמה מצד נפשה וחסרה
 מצד גופה, ונתן לו כחית וכלים ובהירה חפשיה לעמוד נגד
 חסרוניו הגוף, ולהשלים את הנפש. ובהיות האדם בעל
 דעת, נהג בחכמה ונאסר, ומתקן את נפשו, הוא טועם
 חיי העוה"ב בע"ה. ולזאת יצייר החכם האמתי בנפשו קשר
 אמוץ בין היי הע"ה והע"ב, ותורה וחכמה ומוסר כמעלות
 מעלות הסולם המביאות אותו לחיים נצחים, כי ירוממוהו
 להקריבו אל שלמותו. ומה יפה דרש על זה רבינו משה
 בן מנחם זכרו לברכה בספרו ירושלים המחובר על
 האמונות והדעות (* וז"ל, לא יוצדק לאושר האדם, ולאמות
 הרעיון לאמר כי יש פירוד רב בין רע"ה לחע"ב כאשר
 יציירותו קצת החכמים, ואחרי העיון והחקירה האמתית
 לא נחשבם לשתי עולמות. כי באמת נצחית נפשנו
 היא המשכרת הזמנית לבלב סוף, ולחיי הזמן אין
 קצב, כי קשורים המרה בקשר אמוץ בחיים הנצחיים
 מכלל.

(* Jerusalem, oder über religiöse Macht und Judenthum. von M. Mendelssohn. Abschn. 1. S. 15.

„ מבלי פרוד בינותם • וחמשכיל יבין • וכן אמרו חז"ל
 „ העולם הזה דומה לפרודור והע"הב לטרקלין , התקן
 „ עצמך בפרודור כדי שהכנס לטרקלין *) עכ"ל ודעהו •
 ואהרי אשר ידענו כי השלמות יאבי המוסר , וגדר
 השלמות אין צריך באור , כי מושג השלמות כולל
 כל הישות (פעולותיו) ומוציא מן הכלל כל הסרון , נאמר :
 היות האדם לברו השלם בב"ת באין כמוהו , יחי' האדם לנו
 לעינים בעיני שלמות עצמו , לו הגדולה והנבירה הנצח
 וההודו וכו' , הוא יתברך כולל כל המידות והמעלות ; ואתה
 בן אדם , הדבק במדותיו , מה הוא רחום , אף אתה רחום ,
 מה הוא הנון , אף אתה הנון וכו' , ר"ל מה הוא רחום על
 כל ברותיו , ה' אתה רחום על כל אדם אשר עמך , ועל
 כל ברו' אשר סביבך • ואף שאי אפשר להשוות מדת רחמי
 האדם לרחמי האל , ה' אתה רחום כפי ערכך ותדמיה לו •
 ותקרא רחום • וזה ההבדל בין גדר שרש דומה לשרש
 שוה , כי דומה יורה על הדמיון (עמל'קייט) לבר , ויכול אם
 כן להיות דבר קטן דומה לרבר גדול לפי ערכו , ד"מ כדור
 המלאכתו יהי דומה לכדור הארץ הטבעי מוגדר כדורותו שיהיו
 כל הקוים היוצאים מעל פני הכדור א המרכז שוים זה א זה ,
 אבל לא יתכן לומר שהכדור שוה א כדור הארץ כי שוה יורה
 על השוואת שני דברים ע"פ כלם (גמ'כ"ט) • וזה שאמר
 הנביא (יש' מ' ר"ב) ואל מי תדמיוני ואשׁוה יאמר
 קדוש • וחמשכיל יבין כינת הנביא בהצגו המאמר הזה
 מול דברי הנביא פסוק י"ח ואל מי תדמיון אל זמרה
 דמות תערכו לי •

הנך רואה , הקורא הנעים ! שהשלמות היא תכלית כל
 מופעלי האדם , ויהי אם כן כל נעמדת לבנו וחפצי
 ישענו

*) המנהג בדבריהם , לכלית נפירד במחשבותינו השתי עלמות , כי
 תקין הנפש בע"הו היא הסגולה לירושת חיי הע"הב והמה כשני הדרים
 גדר מלפני מתחר • המקשם את עצמו בזה יבא בזה • וע"ז תבין
 גם מנהג מאמרם במקום אחר , יפה שעת אחת תורה ומעשים טובים
 בע"הו מכל חיי העולם הבא •

ישענו בכל דבר תורה הנמרה ומוסר , לתקן בהם נפשנו
 להסיר מלבנו האורח המותרות וכוסף החומר העבור ההומד
 לתענוגות גשמייות לברנה , ולצרף כליותינו לתורה אורחי
 אדם , מכבדי הבריות אשר בכבודם יתכבד בוראם ,
 ולהשיקפה בכל דרכנו אל תכלית שלמותנו אשר שם האלהים
 לחוק לנו . ומה מתקן מדבש לחיך דברי משה הנבד דורנו
 זצ"ל בספרו פעדאן ז"ל (*) , , ארח מישור ללכת בדרך
 , החכמה , הוא , להתחיל בבחינת הברואים אשר הם הוצה
 , לנו , אמנם בכל פסע ופסע יעמוד האדם להביט על עצמו
 , ללמוד להתנהג ולתקן מעשיו , כי עקר הטהר בחכמה
 , היא למען ההצלחה האמתית אשר נתנה מורשה לאדם .
 , ולולי היה לאדם בחקירת מהלכי חכמים וטבע הגלגלים
 , לפחות סבה רחוקה להצלחתו האמתית , (ר"ל ללמוד
 , מהם דבר לטהר כליות ולב) , למה זה אשים נפשי לבחון
 , ולתבונן עליהם . עכ"ל .

ועתה נתבררו דברינו , אחר אשר עמרנו על גדר החכמה ,
 בחינת האדם , ובהינתן השלמות , נאמר :
 השלמות היא כמטרה , יאלוה יצטר האדם בכל
 כהריו , כי היא קץ ותכלית כל ישעו וחפצו . והאדם
 הוא דמיועד מוצין הבורא ב"ה כנוכר (**) (וחכמה ,
 היא התכלית כל למוד וכל מעשה וכל פעולה וכל מושבה
 המוסכמת עם אישר האמת ושלמות האדם , כאמצעית לבא
 על ידה אל התכלית . וחותרו בזה השאלות שזכרנו .
 נוסף לזה נרשם לנו גבול בחכמה עד היכן ילכו הקירנתו ,
 זהו : אחרי הבחינה באדם וידיעת כחי נפשו , נתורה
 לבקר את הדברים אשר נעמוד עליהם אם הם נכונים תחת
 גדרו הנחות אשר שם תבוא לאדם אם אין , ואז ימצא כי
 כל

(*) Charakter des Sokrates, S. 4 — 5.

ז"ה העתיקהו המוסר ר' ישי בער ללח"ק אך בקצור גמדי , ולק
 העתקתו שנית פה מבטם הסבר .

(**) עור יחבר בענין הזה מאמר בשם יעזר האדם , יא בכנס
 המוסף א"ה .

כל הידיעות שגדע עומדים תהר. גדר המוקס , והזמן , וא"כ
הרברים היוצאים מתחת גדר הזר חמה למעלה מיריעתנו .
ואין לנו כת לגזור אומר עליהם *) ועוד זו דרש רבינו
מושה בן מנחם זצ"ל *) , בנתיב האפל הזה אשר האדם
הולך בו , לא ימי הלד , לא ניתן לו כי אם מאור מצער יהל
לפניו הפסיעות הקרובות אליו אשר ילך בהם , וזה לטוב
לנו . כי אור גדול יעור עין בשר , וכל אור המבריק מן
העברים , יתעורר מני דרך הישר .

אלה הם היסודות אשר נבנה עליהן מבצר לשבר בטח
מפני חמת שלש הכתות אשר זכרנום . ידעתם ,
בחורי חמד , יונקות מטע י"י ! ידעתם גורל מעלת החקירה
על האדם ועל אודותיו , ידעתם הכלימו אשר תמצאו
בשלמותו , והשלמות המקרבת אתכם לחזרת בנועם י"י .
אזרו חילושקרו על מחשבות מושכילים , בינו תמות ישרים ,
ומי זה האיש אשר יתברך בלבבו לאמור אלהים אתם בשער ?
התעיפו עינכם בו , ותמצאוהו חבר לאחרת מזהכתות
הנוכחים . והי' אם יבקש להחריד אתכם ברברי שלמה ,
יוסיף דעת יוסיף מכאוב ; דעו כי באולתו לא שם
לב על כונת החכם , כי המלך החכם אמר זה בתתו אל לבו
לבחון החכמים והסכלות למען דעת גורל ההבדל בין
הדעת והחילולות ויגזור אומר ברוב הכמה רב
כעם כל עור שירבה החכם את חכמתו יגדל כעבו מצד
הסכלות כי יכיר עור את חסרון הכסיל , רשתת ואולתו .
וכל

*) למען נהי' והודים בדברינו נרחיב פה איזה באור . לא יחשוד
אולתו הקורא שברצוננו להתקין פה אנשי חכמות מיה שאחר
הטבע (מטאפיזיק) חלילה ! ידענו גדולת החכמה ההיא זאת אשר
הפעילה להושיע דעות ואמונת האדם , ומי שחננו ה' שכל וד , ולבו
רחבה להחיות תוכו מעמקי סודותיה , לא יפנה , כי היא מביאה לדעת
מה שלא נדע . והמשכיל החזק יקרא ספרי החכם ד' מושה בן מנחם
וספרי החכם גארווע וספרי החכם קאנט , ומיוחד ספרו המכונה בשם
בקורת הבינה , Kritik der reinen Vernunft , ומצא דבש דיהו .

(** Jerusalem Abschn. I, S. 16.

וכל עוד הוסיפו דעת יוסף מכאוב בראותו אנשים
 נבערים מרעת ריבנים על צדיק עתק . כי באמת אין לך
 מכאוב לנפש חכם , כדברי כסיל . אמנם על מכאובי הנפח
 הנולדים מן העמל והשקידה על דבר החכמה לא ידאג לב
 חכם , כי מעשה טובה אחת או פעולה טובה אחת או רעיון
 זך אחר ימלאו את המחסור הזה ויתנו מרפא לנפשו וישקו
 לעצמותיו . וכל מיניעת עונג גשמי ואפסרת התענוגים
 הגופנים יחשב החכם לאין , אבל המה , רגע יחלפו ואינם .
 מי זה יחמוד לצל קקיון אשר בין לילה חי ובין לילה אבר ,
 וישליך אחרי גיוו עונג נצחי הקשור בו והולך אתו מדבר
 ציה , עובר עמו ארחות ימים ולא יעזבהו . אם לזאת יקרא
 מכאוב , נבחרת היות בעלי מכאובות כאלה , מלחיות בעלי
 תענוגות כמתעצל בחכמה . ואם מכת השני יצא איש
 לקראתכם , דעו כי מחסרן ידיעתו נולדה עצתו . כי אין
 ביד מוקטין המשכיל לדעת גדולתו , לשונו מורבת גדולות
 ולבו נכוב . וספרו לנו המושלים כי תוף חי תלוי על עין
 והי' משמיע קולו למרחוק ויחדר כל השומע לקול המהומה .
 ושאלוהו : מדוע תשמיע קולך כל היום באין איש אתך ?
 ויען : אשמיע קולי על לא דבר , אך להיותי חלול ותוכי
 נעור וריק מכל , כל עת יפיה בי תרוח אל כל מקום אשר
 הוא חולך , ארים קולי . וחול אמרו אסתירא בלגינא קיש
 קיש קריא . ואם איש מכת השלישית איש ריבכם , לא תאבו
 אליו ואל תשמעו לו , כי מי זרה בר לבב אשר ידרב בנפשו עון
 תוכחתו נאצרה . כי מי זרה בר לבב אשר ידרב בנפשו עון
 לשפיט את רעהו בדברי אמונה , הוא דבר המסורה אל
 הלב , לא יכשל בה נפש חכם אשר שקר על דבר חכמה
 ביושר לבבו . ואם יציגו לפניכם אנשים אשר למדו דברי
 חכמה ונעו ממעגל יושר וזנו אחרי שטי כז , רציגו אתם
 לפניכם אנשים אשר לא באו אל שערזה וחכמה פועלי און .
 ואין לך להקת אנשים מתי מספר כלם שווים לטובה . כי אם
 תמצא כל פעם לאיש יתרון כושר על רעהו . והא לכם
 כלל אשר מסרו לנו החכמים הראשונים : אל תסתכל

בקנקן

וכל עוד הוסיפו דעת יוסף מכאוב בראותו אנשים
 נבערים מרעת ריבנים על צדיק עתק . כי באמת אין לך
 מכאוב לנפש חכם , כדברי כסיל . אמנם על מכאובי הנפח
 הנולדים מן העמל והשקידה על דבר החכמה לא ידאג לב
 חכם , כי מעשה טובה אחת או פעולה טובה אחת או רעיון
 זך אחר ימלאו את המחסור הזה ויתנו מרפא לנפשו וישקו
 לעצמותיו . וכל מיניעת עונג גשמי ואפסרת התענוגים
 הגופנים יחשב החכם לאין , אבל המה , רגע יחלפו ואינם .
 מי זה יחמוד לצל קקיון אשר בין לילה חי ובין לילה אבר ,
 וישליך אחרי גיוו עונג נצחי הקשור בו והולך אתו מדבר
 ציה , עובר עמו ארחות ימים ולא יעזבהו . אם לזאת יקרא
 מכאוב , נבחרת היות בעלי מכאובות כאלה , מלחיות בעלי
 תענוגות כמתעצל בחכמה . ואם מכת השני יצא איש
 לקראתכם , דעו כי מחסרן ידיעתו נולדה עצתו . כי אין
 ביד מוקטין המשכיל לדעת גדולתו , לשונו מורבת גדולות
 ולבו נכוב . וספרו לנו המושלים כי תוף חי תלוי על עין
 והי' משמיע קולו למרחוק ויחדר כל השומע לקול המהומה .
 ושאלוהו : מדוע תשמיע קולך כל היום באין איש אתך ?
 ויען : אשמיע קולי על לא דבר , אך להיותי חלול ותוכי
 נעור וריק מכל , כל עת יפיה בי תרוח אל כל מקום אשר
 הוא חולך , ארים קולי . וחול אמרו אסתירא בלגינא קיש
 קיש קריא . ואם איש מכת השלישית איש ריבכם , לא תאבו
 אליו ואל תשמעו לו , כי מי זרה בר לבב אשר ידרב בנפשו עון
 תוכחתו נאצרה . כי מי זרה בר לבב אשר ידרב בנפשו עון
 לשפיט את רעהו בדברי אמונה , הוא דבר המסורה אל
 הלב , לא יכשל בה נפש חכם אשר שקר על דבר חכמה
 ביושר לבבו . ואם יציגו לפניכם אנשים אשר למדו דברי
 חכמה ונעו ממעגל יושר וזנו אחרי שטי כז , רציגו אתם
 לפניכם אנשים אשר לא באו אל שערזה וחכמה פועלי און .
 ואין לך להקת אנשים מתי מספר כלם שווים לטובה . כי אם
 תמצא כל פעם לאיש יתרון כושר על רעהו . והא לכם
 כלל אשר מסרו לנו החכמים הראשונים : אל תסתכל

בקנקן , יש קנקן חרש — מלא ישן — ויש אנשים מראים
עצמם בהנחתם ובבגדיהם ובהליכותם הסודים ואנשי מוסר ,
והמה מלאים עול ונמרמה , חונפי לעני מעונ , מלשינים את
רעיהם בסתר , ואורבים לרם נקי . הרחום יאיר להם את
נתיבותם ויראו כי באולתם שגו , וישבו מחטאיהם !

לכן אחינו לא תגורו מפני אוש , דרשו משפט , למרו
חכמה , קחו לקח מאיש בינה , ומוסר מפני נבונים .
ראשיתכם מצער ואחריתכם ישגא מאור . דרשו את האהים
הגדול והנורא מעומק חכמת בריאתו . החכמה תהי
משענתכם תתמוך את ידכם , תוליך אתכם קוממויות אל כל
מצפוניה , תענגו מזון בוראכם , ויהי נועמו עליכם ועל
מעשיכם , דורשי ה' לא יחסרו כל טוב מעתה ועד עולם .

*

*

*

מצעם החקמיה הזאת יראה הקורא המשכיל , את
החקים אשר ישנם אל לבו ראוי החפץ חיים ,
ומבקש לשבת בטה באהל החכמה מאין מסטין ופגע רע .
החקים האלה קבלנו עלינו אנחנו מאספי המכתבים
והמאמרים הכאים בספרנו זה אשר אנו מוציאים לאור זה
שלש שנים בעזרה . ואשר יצא לאור אם יגמור ה' בעדנו
מדי חרש בהרשו כפלים לתושיה . ואף שלא הגיע המאסף
ער הנגה לכלל השלמות לרהיות מתוקן בכל מבלי מחסור ,
כי צעירים אנחנו לימים , והרוב מאנשי חברתנו המה טרירים
במלאכתם למצוא טרף לחם חקם , אלה עוסקים בחינוך
נערים , ואלה בעניני מו"מ , עכ"ז ידע המשכיל את עוצם
פעולת המאסף אשר פעל עד הנגה , מכוארים בו כתובים קשים
בתנ"ך ומאמרי חול , נכתבים בו מליצות צחות בלשון עבר ,
יתנו לנער דעת הלשון הזרה על בוריו . הותרו בו שאלות
על דבר מנהגי ישראל , לאמת דברי החכמים הקדמונים .
נצנו בו תולדות גדולי העם להיות לנס לפני משכילים .
ולתהיות

ולהיותו יוצא לחלקיו כדי חדש בחדשו יתעורר כלב נער
 השוקק החדש ויבחר לקרנתו . וגם הראינו לעדת ישראל
 שלא הטרחנו לחברו בעבור הרכוש אשר ירכש בהרפתת
 ספרים (כאשר נראה שהוא סבת רוב המחברים בעו"ה) כי
 ימכר במקף השוה , וזמנתה יבואו כשלישים רפים לשנה בעד
 ב' ר"ט , וגם הוספנו בו מכתבים מוכתמים הטבע ,
 ממסלול הטבע , מקורות העתים וכו' כאשר יראה
 הקורא הנעים במוכתב הנקרא תבנית חברת שוחרי
 הטוב והתושיה אשר יצא לאור ר"ח תמוז תקמ"ז
 העבר . בזאת ידע כל ישר לבב כי לטובת הכלל קבלנו
 עלינו את העמל הזה , ולהפיץ תורה וחכמה נשאנו את
 המשא על שכמנו , וזמננו לבנו ברה , לרהיר עיני בחורי
 העם אשר יחפצו שמוע מוסר ודעת . ולכן אין אנו
 משגיחים בבר קול , אשר העבירו רבים במחנה העברים
 לדבר סרה עלינו ועל מעשי ידינו , לא נלחמה אתם , ולא
 נשא את שמונתם על שפתנו , ולא יהי' לשמצה בקמיהם .
 ואין אנו משיבים לאיש אשר ידבר אתנו בודון וגבה לב
 ולזאת לא שמינו לב על דבר מכתב אשר בא לידינו מאיש
 פלאי , מכונה דברי ריבות , ילחמו בו דתן ואבירם על
 המאסף ועל מחבריו דברי נאצה וחרפה , כי אם קראנוהו
 וחשלקנוהו בין בלוי מכתבים במקום אשר לא יעלה על לב
 לעולם . ואין אנו נלחמים עם איש כי על דבר האמת ,
 אבל לדברי התפוכות לא נטה און ולא נשיבה דבר לשולחם .

אמנם האיש אשר ימצא במוכתבנו דברים אשר לא כן
 ח"ו , והוא יברר לנו מהשבותיו בדברים רכנים
 דברי חכמים בנחת להדריכנו על מעגל יושר ולהורות לנו
 את אשר שנינו ; אותו נכרך בקהל עם ונורדה על האמת אם
 הוא אתו ולא נבוש . ומדי דברנו בו נזכירה דודי אוהב , תמת
 ישר , אשר העיר את רוחו להוכיח אותנו על דבר שניארה
 אשר יצאה מתחת ידינו , הוא איש מפואר ושמו הילך
 בין גדולי העם הגביר הנכבד והשר ר' נפתלי הירץ
מעדינסהיים ג"י בשטראסבורג , אשר כתב לנו אגרת

מוסר

מוסר ותוכחה על דבר מאמר כתב אחד במאסף תקמ"ו
בענין עונש גיהנם , והשבנו אליו דבר כראוי להורות כי
שגינו , וסמכנו על המחבר , ובלתי בקר תחלה את דבריו .
וגם הוא , המחבר , רהטנצל לפנינו לאמור : שלא היתה
טגרתו ח"ו להכחיש דבר מה ולרסניג גבול אשר גבולו
ראשונים , כי אם להורות על המוסר הבא מיראת הרומויות
שהוא העקר , ומוסר יראת האבדון הוא מוסר המוני . ויבא
אי"ה במאסף לשנה זו מכתב מאיש נודע שמו בשערים
לבאר את הענין הזה ע"פ כולו .

וטרם נחתום את המכתב הזה , עוד לנו מילים לה"ה
הרב החכם המפורסם נ"י פ"ה ע"ה כבוד מוהר"ר
חיים הירש נ"י אב"ד ור"מ דק"ק מייניץ יע"א . אשר
כבר אותנו במכתבו הרמה ויברך אותנו על פעולתנו לטובת
הכלל בלשון נבחר כלו ממותקים , ולפועל לא נתראה כגבחי
דוח המהפארים בכבוד עצמם , הרלנו מחציג אותה במאסף
בהעתקה ע"פ כלה . וע"ד תוכחתו המועילת בענין כתיבת
השם בלשון העמים נציג לפנינו במאסף לשנה זו התנצלות
רבנו משה בן ר' מנחם מנוחורו כבוד . ועב"ז נה"ו והירידים
לשמוע עצתו ולקחת מוסרו , כי איש עניי הוא , ולבו לא
ידע הלכות . אבל מי שידבר אתנו קשות ואין האמת כסלו ,
או מי שיעורר קנאה וחמה בערת ישראל על לא דבר , אך למען
הראות גדולתו ותפארתו , לא נאברה אליו ולא נשמע לו ,
יהי' מי שירחי' . האמת חפצינו והדעת מנמת לבנו . ופני
איש לא נשא . לך ה' הצדקה כיאתה תשלם לאיש כמעשהו .
היה עמנו אל תעזבנו ואל תששנו לרחים קרן ישראל כאות
נפש אברך . יום ב' טוב חשון התקמ"ח ליצירת .

חברת שותרי הטוב והתושיה